

ban hangzik. Nem olyan csattanó. A család pósványát nem fröcskölő, s a tényleges igazságot a gyermeknél is inkább fedi. Ezt vesszük be!

Csak egy-két tégla a nevelés szerteágazó, labirintusokkal bővelkedő építményében, amelyet szeretnénk a helyén látni. Talán csak ismétlésekbe bocsátkozom, amikor önkényesen három gyakori kitétel ellen szólok, me-

lyet mindenki lát, tehát tud, de kevesen hadakoznak ellene kellő energiával. A mi gyermekünknek kéméletlenül irtsuk ki e szavak felőlten használatát, még akkor is, ha a felnőttéknél még gyakran hallják az igaztalan vádaskodásokat. Célunk, hogy a mi gyermekeink között felnőtt korukban kevesebb legyen a hazugság, a lopás, a család.

Nagy Ernő

Szemle

A SZAKELMÉLETI ÓRÁK LEVEZETÉSÉNEK MÓDSZERTANA

A Művelődésügyi Minisztérium Szakoktatási Főosztályának irányításával készült könyv dr. Almásy György munkája.

Amint a szerző művének bevezető részében elmondja, a szocialista társadalom új rendszerű iskoláiban az oktató-nevelő munka átöri az iskola falait és kiáramlik az üzemek munkapadjai közé. A munkaiskola új stílusa az ipari dolgozók: *mérnökök, technikusok, szakmunkások sokaságát teszi a felnővekvő nemzedék formálójává, nevelőjévé.*

Biztos és tartós nevelési eredményekre csak akkor számíthatunk, ha jól szervezett üzemben a tanulók üzemi gyakorlatát a szakoktatók céltudatos és tervszerű pedagógiai munkája vezeti. Szükséges tehát, hogy a szakelméleti órákat levezető mérnök, technikus szakértelme és oktatói szándéka *megfelelő nevelői felkészültséggel járjon együtt!*

A mű célja tehát nyilvánvaló: *pedagógiai eligazítást adni azoknak a műszaki oktatóknak, akik az üzemekbe áramló — egyre nagyobb számú — középiskolai tanulókat szakmai előképzésük vonalán vezetik.*

A kitűzött célnak a könyv valóban meg is felel.

Részletesen foglalkozik a nevelés általános problémáival. Gondosan elemzi a *szakirányú előképzés* fogalmát, mint a politechnikai képzés egyenes folytatását. Foglalkozik a középiskolai munkaoktatás nevelő hatásával. Jellemzi a középiskolás korú tanulókat *lélektani szempontból*. Röviden sorra veszi a szükséges *lélektani és logikai alapszempontokat*, majd rátér az oktatási folyamat részletes elemzésére. Didaktikai fejtegetéseiben nem éri be pusztán elméleti megfontolásokkal, hanem az órák felépítésére vonatkozólag ügyes gyakorlati tanácsokat is ad. A szakelmélet oktatójának felkészülését azzal is megkönnyíti, hogy minta-tanmenet és óravázlatokat közül könyvének befejező részében.

Bár a mű elősorban a középiskolai tanulókat vezető műszaki oktatóknak készült, de tartalma és ügyes gyakorlati meglátásai miatt nagyon hasznosan forgathatják azt az általános iskolai gyakorlati foglalkozást vezető pedagógusok is! (Tankönyvkiadó, Budapest, 1963.)

Dr. Várkonyi Nándor

KÖZÉPISKOLAI KOLLÉGIUMI NEVELÉS

Szerkesztette *Habuda Miklós*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1963. 255 oldal.

Abadi Attila, Daróczy Sándor, Koczás Imre, Molnár Sándor, Pórcsalmi Lajos, Rácz Dezső és Szvétek Sándor tanulmányait tartalmazó kötet sokrétűen vizsgálja a középiskolai kollégiumi nevelés kérdéseit.

Bár az eszmei-politikai, erkölcsi nevelést, a közösség életét és szervezetét, a tanulás és önképzés megszervezését, a fizikai munkára és a kulturális életre nevelést, a testnevelést elősorban a középiskolai kollégiumok sajátos helyzete és feladatai szempontjából elemzik, mondanivalóik tanulságosak a többi iskolában működő, így az általános iskolai nevelők számára is.

A szocialista közösség meghatározása, elvi kérdései és fejlődésének fokozatai Makarenko műveire alapozott világos fejtegetések során tisztázódnak, s ez az általános iskolai közösség kialakításánál is nélkülözhetetlen ismeret-alap. Az ifjúsági vezetők számára sok évi tapasztalatból leszűrűt „vezetési szabályok” az úttörő életben is kiválóan hasznosíthatók. Csak néhány mutatóba: „Magad is úgy cselekedj, ahogy másoktól megkívanod!” Légy őszinte, becsületes, igazi barát, még akkor is, ha nem értenek meg néha!... Mindenkit a munkája (és ne a „szája”) után értékelj, s ne kivételezz! Eredményt el nem ismerni, hibát

elhallgatni egyaránt veszélyes... Tudd különválasztani a nemtudásból származó hibát a rosszindulatú nemtörődomségből származótól! Az előbbi esetben segítened kell, az utóbbiban büntetést javasolnod!..." stb. A közösség fejlődésének egyes szakaszait élményszerű példák során emlezi a tanulmány, s általános érvényű tanulságokat von le.

A szocialista erkölcsi normák kialakításával foglalkozó tanulmányrészlet, a tanulás tervezése és szervezése, az egyes tanulók tanulási módjainak elemzése stb., mind olyan kérdések, amelyek hasznos gondolatokat ébresztenek általános iskolai osztályfőnökökben is. Az igen tartalmas kiadvány tanulmányozása hasznos nemcsak a középiskolai kollégiumok nevelői, hanem valamennyi iskola-típus nevelője számára is.

Dr. Zsámbéki László

Jóború Magda:

A KÖZÉPISKOLA SZEREPE A HORTHY-KORSZAK MŰVELŐDÉSPOLITIKÁJÁBAN

A neveléstörténeti könyvtár sorozatának ebben a kötetében a könyv szerzője arra vállalkozik — amint ezt művének bevezetőjében maga is aláhúzza —, hogy a Horthy-korszak iskolatügyének bírálatát a középiskolákkal kapcsolatban mélyebben és alaposabban végezze el, mint ahogyan ez az eddigi értékelések szerint történt. A tárgyalt korszak művelődéspolitikájának bírálatát valóban lassan-lassan frázissá vált általánosításokkal intéztük el, anélkül azonban, hogy kellő ténybeli adattal igazoltuk volna is ezek helyességét. A könyv egyik értéke éppen az, hogy alapos kutatómunkával összegyűjtött adatokat találunk benne, amelyek meggyőzően bizonyítják a Horthy-korszak művelődéspolitikájának reakciós tendenciáját. Ugyanakkor a szerzőket az adatokat beható elemzés alá is veszi s így a tények bizonyító, meggyőző erejének fokozódik. A könyv másik értékeként azt jelölhetjük meg, hogy összefoglaló, egységes képet ad a megjelölt korszak középiskoláinak helyzetéről, az ezen a téren tapasztalt törekvésekről, melyeket a szerző mindenütt kapcsolatba hoz a korszak általános művelődésügyi politikájával. Ez eredményezi azt, hogy az eddigi részkutatásokat ezen a téren nemcsak szintézisbe foglalja, hanem az egészbe helyezés következtében több elvi megállapításában helyesebb általánosításhoz is jut, mint az egyes részterületek kutatói. Az elem-

zés során a szerző mindenütt összehasonlítja a Horthy-korszak középiskolai törekvéseit a Tanácsköztársaság ideje alatt hozott rendelkezésekkel, hogy így is meggyőző érvet szolgáltatson az elemzett korszak középiskolai politikájának haladásellenességéről. Ezt azonban még a Horthy-korszakban elhangzott bírálatokkal is alátámasztja. Kár, hogy a könyv nem tartalmazza a Horthy-korszak teljes időszakának középiskolai törekvéseit s így a vizsgálódások a 30-as évekkel lezáródnak. A szerzővel abban egyet lehet érteni, hogy a Horthy-korszak közoktatásügyi politikájának fő tendenciája a 30-as évek után nem mutat lényeges változást. A teljesség érdekében azonban a részletek további elemzése feltétlenül szükséges lett volna.

A könyv szerzője a következő nagyobb fejezetekben vizsgálja a Horthy-korszak középiskolájának kérdéseit: először a középiskola szervezetének és helyének elemzését végzi el a korabeli iskolarendszeren belül, majd rátér a tanulók számának és szociális összetételének vizsgálatára. A következőkben a középiskolában folyó oktató-nevelő munka tartalmi kérdéseit boncolgatja. Külön fejezetben foglalkozik a középiskolai tanárok helyzetével s végül a középiskola „elit” jellegét vizsgálja meg.

A középiskola szervezeti kérdéseivel kapcsolatban adott korszakban hozott középiskolai törvényeket veszi elemzés alá s megállapítja, hogy minden látszólagos változtatás ellenére a középiskola messze elmaradt a megkívánható fejlődéstől. A középiskolai tanulók összetételének elemzése során az adatok széleskörű felsorolásával igazolja a középiskola szerepét a középosztály társadalmi érdekével kapcsolatban. A nevelés szelleme című fejezetben a korszak nevelési törekvéseinek keletkezési okaira, irányaira és érvényesülésére kapunk tömör értékelést, míg a művelődés anyagának tantervi és óratervi elemzése során az egyoldalú humanisztikus műveltséghez való ragaszkodás okait ismerjük meg. A középiskolai tanárok anyagi, társadalmi helyzetébe és a tanárképzés hiányosságaiba kapunk betekintést a tanárokról szóló fejezetben. Végül a középiskola, mint „elitiskola” című fejezetben a szerző azt bizonyítja be, hogy a középiskola „elit” jellegét éppen az uralkodó szűk osztályszempontok érvényrejuttatása akadályozta meg.

A könyv olvasása, tanulmányozása hozzájárul ahhoz, hogy a megismert adatok birtokában helyesebben és konkrétan ítéljük meg a Horthy-korszak iskolapolitikáját.

(Tankönyvkiadó, 1963.)

Bereczki Sándor

Dr. Hermann Alice:

ÓVODÁS KORÚ GYERMEKEK TÁJÉKOZOTTSÁGA A VILÁGBAN

Érdekes-e az általános iskolai nevelő számára, hogy ismerje az iskolába kerülő gyermekeknek a környezetükre vonatkozó tájékozottságát? Hasznos-e az új iskolások „tájékozottságának” olyan vizsgálata, milyen különbség mutatkozik a volt óvodások és az óvodába nem járt gyermekek között? Aki ezt a 11 ívnyi terjedelmű könyvecskét elolvassa, mindkét kérdésre igennel válaszol.

A szerző nagyszámú *kisegítő vizsgálat vezető* bevonásával 2200 kiscsoportbeli óvodás gyermeket vizsgáltatott meg a környezet tényeire, jelenségeire vonatkozó kérdésekkel. (Miért tartják a macskát a háznál? Mit eszik a tehén? Mi is az az erdő? Min terem az alma? Min terem az eper? Miért kell jónak lenni? stb.) Az összesen 55 kérdésből álló anyag sokrétű vizsgálódásra ad lehetőséget. A kérdések legnagyobb része többet kíván az egyszerű ténymegállapításnál. A gyermeknek összefüggéseket, a jelenségek és tények kapcsolatát kell látnia ahhoz, hogy konkrét esetben is helyes választ adjon. Több kérdés összehasonlítást, sőt több szintű összehasonlítást, néhány az okok, kevesebb a cél megjelölését követeli a gyermektől. Természetesen csupán az életkori sajátságoknak megfelelően.

Az egyes kérdésekre adott feleleteket részletes táblázatokban dolgozza fel a szerző. Az egyes kérdések válaszait részletesen is elemzi. Az elemzésben igen mértékartó. Csupán a legszükségesebb vonásokra hívja fel a figyelmet és ezzel jó áttekintést biztosít az egyébként tekintélyes anyag felett.

Különösen érdekes a szerző gondolkodás-lélektani következtetései és a vizsgálat pedagógiai tanulságainak összegezése. Különösen fontosnak tartjuk mindazt, amit — ha röviden is — a gyermek emlékezetének és logikai gondolkodásának hiányosságaival kapcsolatban elmond. Igen hasznos, gyakorlati értékű olvasmány. (A számszerűségi hibákat fokozott korrekcióval ki lehetett volna küszöbölni.)

Tankönyvkiadó, 1963. 176 oldal.

Dr. Zentai Károly

A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ZSEBKÖNYVE

A természettudományi tárgyak, ismeretek iránt érdeklődők, tanítók, tanárok számára szinte nélkülözhetetlen az adattár kiskönyve. Az oktatás folyamán számtalan adatra, té-

telre, elméletre, jelenségmagyarázatra, eljárás ismertetésére stb. kell hivatkozni, hogy a nyújtott ismereteket szemléletessé, érdekessé, érdeklődést keltővé tegyünk, hogy a további ismeretszerzés érdekében aktivizáló hatásúak legyenek.

Ahhoz, hogy a képzetalkotásnál differenciálni tudjunk a mély és biztos fogalomjegyek kialakítása érdekében, szinte nélkülözhetetlen ebben a kis enciklopédiában található adattár.

A Német Demokratikus Köztársaság Leipzig városában adták ki, ahol eddig a 13. kiadást érte meg. Ez idő alatt több mint egymillió példányban került forgalomba.

Hazánkban 1959-ben került először az olvasó közönség kezébe.

Leipzigben 1961-ben jelent meg az átdolgozott új kiadás.

Ez a mű már a legutóbbi kiadásnak a magyarra fordított változata. Nemcsak Németországban, de hazánkban is nagy érdeklődést váltott ki a könyv. Ez készítette a kiadót arra, hogy az új átdolgozott kiadást is megjelentesse magyar nyelven.

Fordítása és szerkesztése olyan, hogy a legrovidebb idő alatt biztosítja a tájékozódás lehetőségét. Ezért úgy jellemezhetjük, hogy „Rendszeres népszerű kézikönyv, különösen a gyakorlati élet emberei számára.”

A könyv fejezetei: A szám — Geometria — Idő — Mértékek — Fizika — Kémia — Világegyetem — Föld — Élet — Növény — Állat — Ember.

Könnyen érthető leírással betekintést nyújtanak a fejezetben szereplő tudományokba.

Az áttekintést a sok alcímű használati tagolás, valamint a 450 ábra, 580 táblázat, 32 fénykép és 20 színes táblakép teszi szemléletessé. A részletes betűrendes tárgymutató és a „legfontosabb fogalmak” lexikonszerű összeállításban biztosítja, hogy az olvasó minden konkrét kérdésre gyorsan megtalálja a feleletet.

A könyv bővelkedik olyan érdekességekben is, amelyek részben további gondolkodásra serkentenek.

A tájékozódást és a gyors használatot segítő elő az egyes fejezetek előtti tartalomjegyzék, amely sokkal részletesebb, mint az összetett tartalomjegyzék.

A magyar kiadás népszerűségét csak növeli, hogy a speciális német viszonyokat ismertető részeket hazai anyagokkal helyettesíteti, illetve egészítette ki.

Ezért hát a legnagyobb haszonnal forgathatja minden érdeklődő.

Az eredeti mű címe: *Kleine Enzyklopädie*, VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig, 1961. — (Gondolat Kiadó, Budapest, 1963. 839 oldal.)

Mihály Endre

D. M. Kirjuskin:

A KÉMIA TANÍTÁSÁNAK MÓDSZERTANA

Hazai viszonyokra átdolgozta: *Dr. Garami Károly és Dr. Pais István.*

A könyv a Szovjetunióban megjelent, a szocialista pedagógia alapján álló, korszerű didaktikai szemlélettel és tudományos igényességgel felépített nagyszabású módszertani munka átdolgozása. Szükségességét indokolni felesleges, ezt valamennyi kémiatanár saját tapasztalatából tudja. Nagy előnye, hogy az alsó és középfokú kémiatanításról egységes, átfogó képet nyújt. Így, bár zömmel a középiskola problémáival foglalkozik, mi általános iskolai kémiatanárok is eredményesen használhatjuk. A Szovjetunióban érvényben levő kémiatantervhez igazodik, de megtalálni benne minden olyan elvet és anyagrészt, ami az általános iskolai kémiatanításunkat érinti és ezek módszeres feldolgozására adott szempontok és eljárások nálunk is jól alkalmazhatók.

Négy nagy részből áll. Az első a kémiatanítás általános módszertanának általános kérdéseit vizsgálja. Felsorolja a kémiatanítás tartalmával szemben felállított didaktikai követelményeket. Különösen mélyrehatóan tárgyalja a politechnikai oktatás kívánalmait. Hangsúlyozza, hogy a politechnikai képzés, a kémia keretében, csak az általános képzéssel egységesen valósítható meg. Kiemeli feladatát, amelyet így fogalmaz meg: A fő ipari és mezőgazdasági termelési ágak általános jellemző vonásainak bemutatása. Lényeges eleme, alapja a termelés olyan irányú elemzése, amely a munka termelékenységére és a termelés önköltségének csökkentésére mutat rá. Ez a politechnikai szemlélet az egyes témakörök módszeres feldolgozásában konkrét példák alakjában jelentkezik a könyv további részeiben. Ezzel irányt mutat az új tantervünkben bevezetésre kerülő gyakorlati irányú, a termelés igényeit kielégítő kémia tanításához.

Új csoportosításban, részletesen tárgyalja az oktatás módszereit. A nálunk is fontos feladatot jelentő tanulói aktivizálásnak új lehetőségeit mutatja meg. Segítséget ad a kémiakötő munka és az osztályon kívüli munka szervezéséhez, a tanári felkészüléshez és a szertári munkához.

A második rész: A kémiatanítás módszertana a VII. osztályban. Ez a Szovjetunió X. osztályos iskolája VII. osztályos kémiaanyagának feldolgozása. Nem azonos az új tantervben bevezetésre kerülő VII. osztályos, sem a jelenlegi VIII. osztályos anyaggal. Mégis igen hasznos számunkra ennek a rész-

nek a tanulmányozása. A daltoni atom-molekuláris szemlélet alapján törekszik az alapfogalmak és a kémia elemi ismereteinek kialakítására, tehát lényegesebb problémái azonosak a mi problémáinkkal.

A harmadik és negyedik részben módszertanilag feldolgozott tárgykörök a középiskola követelményeit tartják szem előtt. Előolvasásuk hozzájárul a kémiaköztanításról alkotott egységes szemléletünk alakításához.

Ez a jelentős módszertani munka kémiaköztanításunk utóbbi fellendülését fokozni fogja és a kémiatanároknak nagy segítséget nyújt a magyar kémiatanítás módszertanának megírásáig. (Tankönyvkiadó, 1963.)

Mosonyi Kálmánné

Dely Károly—Jávorka Péter:

ISKOLAI TANULMÁNYI KIRÁNDULÁSOK

Magyarországon az első iskolai tanulmányi kirándulásokat *Frölich Dávid* késmárki földrajztanár rendezte a XVII. század elején. 1650—1654-ben *Comenius*, a Sárospatakon tanító nagy cseh pedagógus szorgalmazta a tanulmányutakat. Később a haladó pedagógusok felismerték az iskolai tanulmányi séták és kirándulások oktatási-nevelési jelentőségét, s egyre több kirándulással tették érdekesebbé az iskolai tanítási órákat.

A természeti és társadalmi jelenségek közvetlen megfigyelésének, tehát az iskolai tanulmányi kirándulásoknak (üzemlátogatásoknak) a szocialista nevelésben is fontos szerepe van. A tanulmányi kirándulás az élet, a reális valóság megismerésének egyik legjobb módszere és legérdekesebb formája. Egy-egy tanulmányút, vagy üzemlátogatás jól kiegészíti a földrajzi, történelmi, biológiai, fizikai, kémiai stb. órák elméleti anyagát. Így az elmélet és a gyakorlat kapcsolata; a tankönyv és a valóság összefüggései tanulmányozhatók a kiránduláson. Lehetőség nyílik a megfigyelésre, a közvetlen tapasztalatszerzésre, s ugyanakkor a kirándulások sokoldalú nevelésre is kiváló alkalmat nyújtanak.

Pedagógiai-módszertani irodalmunk eddig is sokat foglalkozott az iskolai kirándulásokkal, azonban hiányzott egy olyan korszerű módszertani kézikönyv, mely átfogó képet nyújtott volna erről a kérdéstről. Ezt a régi hiányt pótolta a Sport Lap- és Könyvkiadó az „Iskolai tanulmányi kirándulások” c. könyv megjelentetésével.

Dely Károly és Jávorka Péter könyve több fejezetre tagolódik. Első feladatuknak tekintik annak megvizsgálását, hogy a tanulma-

nyi kirándulások milyen szerepet töltenek be a szocialista nevelésben. Ezt követően az iskolai kirándulások történetének rövid áttekintését nyújtják, majd foglalkoznak a tanulmányutak egészségvédelmi és testnevelési jelentőségével.

A könyv a továbbiakban a kirándulás előtti teendőkhöz, a tematikai tervezés metodikájával, a szervezési feladatokkal, a gazdasági kérdésekkel és az adminisztratív tennivalókkal foglalkozik. Külön fejezet ismerteti a tanulmányi kirándulás alatti és utáni feladatokat, a kirándulást vezető nevelők munkáját.

Hogy megkönnyítsék a kirándulások tervezését, „*Ötletár*” címmel részletesen ismertetik az egyes tájegységek láttnivalóit (múzeumok, műemlékek, gyárak, új alkotások stb.). Befejzésül a könyv „*Függelék*” rovata ismerteti a budapesti és vidéki IBUSZ irodák címeit, a szállodákat, turistaszállókat, továbbá az étkezési lehetőségeket és a művelődésügyi miniszter rendelkezését a szorgalmi időben történő tanulmányi kirándulások szervezéséről.

Dely Károly és Jávorka Péter könyve sok hasznos tapasztalatot és jó tanácsot közöl és a gyakorlati példákkal segíti a kirándulások szervező pedagógusok munkáját. (Sport, Budapest, 1963. 308 oldal.)

Frisnyák Sándor

TANÁRI KÉZIKÖNYV AZ ÉLŐVILÁG CÍMŰ TANTÁRGY TANÍTÁSÁHOZ

A kézikönyv célja, hogy az egyéni kezdeményezések korlátozása nélkül eredményesebbé tegye a VI. osztályos tananyag feldolgozását. Elsősorban azokkal a módszeres eljárásokkal foglalkozik, amelyek lehetővé teszik a VI. osztály számára előírt feladatoknak a tanulók túlterhelése nélküli megoldását.

Bevezetőben röviden elemzi az élővilág tanításának általános szempontjait. Felhívja a figyelmet a tematikus felkészülés fontosságára, valamint a lineáris tantervi felépítés mellett a fogalmak kialakításában a koncentricitás elvére. Majd az aktivitás fokozásának elveivel foglalkozik. Hasznos útmutatót ad a munkáltató órák tervezéséhez és levezetéséhez, valamint a szemléltető anyagok előzetes begyűjtéséhez. Különösen értékes a madár- és vadvédelmi teendőkhöz nyújtott útmutatás. A helyi tanmenet készítéséhez az egész évre vonatkozó gyűjtési tervmintát közöl, melyben anyagegységenként ad útmutatást arra vonatkozóan, hogy mikor, mit, hol és mennyit szükséges gyűjteni a korszerű oktatás érdekében. Ezután tárgykörönként ad példát a helyi tan-

menet szemléltetési rovatának megtervezéséhez.

A tantervi anyag feldolgozását témánként és tanítási óránként mutatja be. Az egyes tanórák esetében közli a tanulók előzetes ismereteit és az elsajátítandó új ismereteket. Utal a „*Kislexikon*”-ban szereplő szavak, fogalmak feldolgozására. Majd szakmai tudnivalókat ad elsősorban a nem biológus szakos tanárok segítése érdekében. Az óra menetének feldolgozását hasznos gyakorlati útmutatókkal és módszeres eljárások ismertetésével oldja meg. Különösen értékesek az egyes tanórák feldolgozásánál gazdagon szereplő szematikus rajzok, amelyek részint magyarázó rajzok, részint a táblavázlat tárgyát is jelentik, részint azonban hasznos útmutatók a képzetek és fogalmak kialakítása és az anyag rendszerezése szempontjából.

Örömmel tapasztaljuk a kézikönyvnek azt a kezdeményezését, hogy az egyes anyagegységek feldolgozásánál többféle eljárást is ismertet. Hasonlóan igen hasznos az a segítség is, amelyet a szemléltetés megoldása érdekében végez. Itt főleg a dia- és pergőfilmek ismertetése jelent hasznos útmutatást.

A kézikönyv a részben osztott iskolákban történő biológiai oktatás számára is ad tanácsot. Így egy konkrét óra részletes ismertetésével szemlélteti, hogyan oldható meg az összevont V. és VI. osztályban a leghatékonyabban a biológiai oktatás.

A tanári kézikönyv nemcsak az új ismeretnyújtó és vegyes típusú tanórák, hanem az ismétlő-rendszerező és ellenőrző órák feldolgozásához is hasznos és gyakorlati útmutatókat ad.

A Művelődésügyi Miniszter rendelkezése készült tanári kézikönyv *dr. Bognár Emilné és Gáti Györgyné* munkája. A kézikönyvet *Oláh József* szerkesztette. A rajzokat *Permay Vilmos* készítette. A 9 ív terjedelmű tanári kézikönyv a Tankönyvkiadó kiadásában 1963. év végén jelent meg. A kézikönyvet minden biológus tanár figyelmébe ajánljuk.

Jósa Zoltán

Roger Biard:

MONTÁNUNIO

(Az Európai Szén és Acélközösség tíz éve)

A francia szerző hivatkozik Robert Schuman 1950-ben elmondott beszédére, melyben a világéke megvédéséhez „Szervezett élet-erős Európa” létrehozását tekinti alapvetően fontosnak. Ennek első szakaszaként a francia — német szén- és acéltermelést olyan közös fűhatóság alá kívánja helyezni, amely biztosítja „a piacok fűzódját és a termelés fejlesztését”. A terv kedvező visszhangra talált és

elsőnek Olaszország jelentette ki csatlakozását.

A szerző a továbbiakban ismerteti, hogy milyen történelmi, gazdasági és családi kapcsolatok voltak a francia és német nagytőkék között, — milyen szervezetek jelentek meg a múltban a francia vasérc és a német szén szövetségére vonatkozólag.

Az 1951-ben megalakult Európai Szén- és Acélközösség megtevesztő célkitűzéseit mint a termelés bővítése, egyenlő hozzájárulása a termelés forrásaihoz, a minimális árak, a termelés legésszerűbb elosztása, a dolgozók élet- és munkakörülményeinek megjavítása, ösztönzők voltak. A csábító program erősen elfedte a valódi célkitűzéseket — mint a fegyvergyártás a világkapitalizmus számára, a maximális profit biztosítása fokozott kizsákmányolás révén, a tömegek megakadályozása abban, hogy a szocializmus felé haladjanak.

A következő rész a „Szövetség” tíz éves működésével foglalkozik. Megemlíti, hogy az acéltermelés az 1952. évi 42 millió tonnáról 73,5-re emelkedett, ami ugyan jelentős növekedés, de más tőkés országokban ennél kedvezőbb eredmények is mutatkoztak, nem is szólva a szocialista országok jóval gyorsabb ütemű fejlődéséről. A világ acéltermelésében való részvétele relatíve csökkent, és a széntermelés sem emelkedett a kívánt mértékben. Nem nőtt a dolgozók foglalkoztatottsága, sőt állandóan csökkent, rejtett elbocsátásokkal, idő előtti nyugdíjazásokkal. Kétségtelenül sokat költöttek egészségügyi és munkavédelmi célokra, de a növekvő munkatempó miatt nőtt a balesetek és a megbetegedések száma.

A szerző végül összegezi, hogy tulajdonképpen kik jártak jól a szervezet megalakulásával. Fokozottan megerősödtek a nagy monopóliumok, nőtt a koncentráció és különösen a Német Szövetségi Köztársaságban igen erős csoportosulások jöttek létre. Ezzel együtt megnőtt a tagállamok közötti ellentét, az egymás piacaira való behatolás következtében gyakoriak a surlódások. A béke és a demokrácia európai nézve azonban fő veszélyt a tőkés Európa legnagyobb ipari bázisára támaszkodó, egyre jobban szerepet játszó Bundeswehr jelenti.

Dr. Moholi Károly

Sípos Aladár:

AZ ÚJ AGRÁRVÁLSÁG SAJÁTOSÁGAI AZ ÉGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Kossuth Könyvkiadó. Budapest. 1963. 254. old.

A szerző az első fejezetben a túltermelési válságok érvényesülésének sajátosságait vizsgálja a mezőgazdaságban. Ismerteti az agrárválságok okait, leküzdésének előfeltételeit.

1920—1940 közötti túltermelés levezetésében fontos szerepet játszott a második világháború. A háborús fellendülés során jelentősen emelkedett a termelés mennyisége, de ezzel egyidőben nagymértékben megnövekedett a koncentráció, a föld centralizációja és a nagytőke uralmi szférája elterebélyesedett. Nőtt a gépesítés foka, erősen apadt a farmok száma, a mezőgazdasági lakosság pedig kétszerte erősebben csökkent, mint a húszas években. Jelentősen nőtt a kivétel, de a mezőgazdasági termelőerők kapacitása ennek ellenére sem nyert teljes kihasználást. A háborús fellendülésből elsősorban a nagyfarmerek, tőkés monopóliumok húztak hasznot.

A szerző a továbbiakban ismerteti a háború utáni agrárválság kirobbanásának okait. Részletesen elemzi a tartós cikkek vásárlásának növekedését és az élelmiszervásárlás csökkenését. Foglalkozik az élelmezés osztályjelleggével. A napjainkban kibontakozó agrárválság az egyre jobban térhódító állammonopolista kapitalizmus viszonyai között játszódik le. A szerző éppen ezért különös figyelmet fordít arra, hogy az állami beavatkozás milyen hatékony, hogyan képes a válság lefolyását enyhíteni és megrövidíteni annak időtartamát.

↳ Sok tényanyag elemzése folytán arra a megállapításra jut, hogy az állammonopolista kapitalizmus nem képes a válságokat megszüntetni. A nagyarányú állami felvásárlások, a vetésterület csökkentése, az ártámogatás, a külföldi segélyprogramok lebonyolítása nem mutatkoznak elegendőnek az agrárválság romboló erőinek megszüntetésére. Az állami felvásárlásokkal, ártámogatásokkal biztosította a mezőgazdasági árak stabilizációját, de ugyanakkor a készletek sokkal gyorsabban növekedtek, mint a két világháború közötti agrárválság idején.

Részletesen elemzi a szerző a mezőgazdasági termékek felvásárlásának és feldolgozásának monopolizálását és hatását az agrárválságra. Az alacsony felvásárlási árak mellett a termelési eszközök fokozódó emelkedése jellemző. Foglalkozik az egyre jobban térhódító vertikális integrációval, amely ma főleg ott jelentős, ahol a termelés erősen specializált. Az utolsó fejezet a koncentráció és centralizáció előrehaladásával kapcsolatban a monopóliumos fejlődés mezőgazdaságban megnyilatkozó sajátos formáit vizsgálja, kimutatva ennek hatását a bérleti rendszerre; a farmer népességre és a mezőgazdasági munkások számának alakulására vonatkozólag.

Dr. Moholi Károly

SZÜLŐKNEK NEVELÉSRŐL

A Népszabadság pedagógiai rovatának cikkeiből.

A Tankönyvkiadó könyv alakban megjelentette a Népszabadság „Szülőknek nevelésről” rovatának 1958—1962. megjelent cikkeinek válogatott gyűjteményét.

A könyv a szülőknek szól, de jól felhasználhatják pedagógusaink is, az osztályvezetők, osztályfőnökök családlátogatásaik s főleg a szülői értekezleteik alkalmával. Csak át kell lapozniuk a könyvet, s bőven találhatnak olyan témákat, amelyek azonosak saját növendékeik problémáival, vagy éppen a cikkek olvasása új gondolatokat ébreszt bennük.

Az a tapasztalat, hogy a szülők nagy része érdeklődik pedagógiai kérdések iránt. De már lényegesen kevesebb azoknak a száma, akik ilyen irányú műveltségüket pedagógiai könyvek olvasásával kívánják mélyíteni. Az érdeklődők többsége szívesen olvassa a napi sajtó hasábjain megjelent rövid, aktuális nevelési kérdéseket: Fontos, hogy egy-egy cikket szülői értekezleten is megbeszéljük, s megtanítsuk a pedagógiában járatlan szülőket, hogyan kell olvasni, hogyan kell gyakorlatukban alkalmazni a nevelési tanácsokat. Mert vannak, akik kész nevelési recepteknek vélik ezeket az írásokat, s a saját nevelési problémáikra is kész megoldásokat várnak ezektől a tanulmányoktól. A cikkekben szereplő példákat csak egyedi eseteknek tekintik, az általános nevelési elveket nem látják.

A szülők számára előnyt jelent, hogy az elmúlt időszak leglényegesebb nevelési kérdéseit összegyűjtve kapja kézhez.

A könyv foglalkozik az óvodás gyermek problémáitól kezdve a kamasz problémájáig. A legtöbb cikk az iskoláskor kérdéseit taglalja, a nevelés alapozásának fontosságát

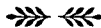
hangsúlyozva. Olyan nevelési eljárásokat javasol, amelyekkel megelőzhetjük a konfliktusokat.

A szerkesztők a tanulmányokat egy-egy címszó alatt csoportosították. „Szigor és kényeztetés” c. részben a helyes jutalmazásra, büntetésre vonatkozó írásokat gyűjtötték össze. Rámutatva arra, hogy a túlzott kényeztetésnek milyen súlyos következményei lehetnek. Jó tanácsokat olvashatunk „Az iskola és az otthoni tanulás” c. fejezetben. Érdekes, aktuális írásokat tanulmányozhatunk „A jártéktól a munkáig” alatt. Újszerű témákat olvashatunk „Az iskola és a szülői ház”, „Nevelés a családban”, „Világnézetű nevelés” c. fejezetekben. „Az új fészekben” c. rész gondolatai, tanácsai, állásfoglalása a legidősebb írók egyike. A kamasz minden időben s fejtörést, gondot okoz a családnak, ezért s mos cikk foglalkozik a mai kamasz problémáival.

A címszavak általában fedik azokat a gondolatokat, amelyekkel az egyes cikkek foglalkoznak. Kivétel „A gyermek” c. fejezet. A cím megválasztása túl általános, hiszen a könyv minden egyes darabja a gyermekkel foglalkozik. Ebbe a témakörbe csoportosították a szerzők minden olyan írást, amelyeket a többi címszóhoz nem tudtak besorolni. Itt olvashatunk a szövegadásról, az árulkodásról, a magános gyermekekről, az őszinteségről, a csodákról stb.

A gyűjtemény nem törekszik teljességre. A benne szereplő témák ma is idősebbek. Rádőbentik az olvasót, hogy a gyermek formálását nem lehet a vak véletlenre bízni. A nevelés nem lehet időszakos, hangulattól függő, hanem állandó tervszerű hatásokkal érhetünk el csak jó eredményt. Bár a cikkek a szülőknek kívánnak gyakorlati tanácsokat adni, de emellett nevelni is akarják őket.

Jármái Éva:

HELYREIGAZÍTÁS. Lapunk ez évi 1. számában *Somfai Lászlóné* cikkében az első rajz helytelen formában jelent meg. Kiigazításként közöljük, hogy a függőleges irányú nagyzárójeles rész az ábra magasságát jelzi, amit az alatta levő vízszintesre kell mérni. Ez adja az ábra helyes látászati arányait. A rajzon azonban a magasság és a vízszintesen levő beosztás aránya hibás.

Szerkesztőség